

entrevista

«Guanyar diners està bé, però ser de dretes, com a projecte polític, no té ni cap ni peus»

Text > JORDI GRAU

Fotos > JOSEP MARIA OLIVERAS

Forma part d'una generació de gironins que van ser molt actius durant la dictadura i que no han deixat mai d'actuar com a referents d'una ciutat que estimen i pateixen, ni en aquell temps, ni quan va arribar la transició, ni ara, en un moment d'un cert desencant. Joan Ribas Feixas (Girona, 1937) és empresari, director de teatre, propietari de la Sala La Planeta i figura clau en els mitjans de comunicació que ens expliquen com a ciutat i com a país: *Vida Catòlica*, *Ràdio Girona*, *Presència* i *El Punt*. Es declara creient però poc practicant, d'esquerres, i pensa que ja li ha arribat l'hora de passar a ser espectador del temps que ens toca viure.

Joan Ribas Feixas, empresari, director de teatre i dinamitzador cultural

>> Joan Ribas durant l'entrevista.

>> Joan Ribas, amb la seva filla, darrere el teló d'*Els pastorets de Girona de 1983*.

(Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JOAQUIM CURBET.)

Quan a La Salle érem nanos, tots anaven a jugar a futbol, però jo m'amagava per veure els assajos de teatre

m'he guanyat la vida. Amb el teatre ben segur que no ho hauria pogut fer. Sempre he tingut afició pel teatre. Al col·legi de La Salle de Girona, érem encara nanos, i jo m'amagava per veure els assajos dels grans. El futbol del pati no m'interessava. Per mi, el teatre era màgic. Vaig començar amb *Els pastorets* i altres obres casolanes, i així vaig entrar al món de l'escena i de la ràdio. Per altra part, la relació amb Narcís-Jordi Aragó em va portar a escriure a *Vida Catòlica*, *Presència*, *El Punt* i altres publicacions.

La seva assessoria, Ribas Álvarez, és de les de més pes.

Amb en Joan Paredes hi vaig treballar vint anys. Amb ell vaig aprendre molt. Era una gran persona, i m'hi hauria estat tota la vida, però ens va separar la pertinença a l'Opus Dei. Arran d'un article que vaig escriure a la premsa que tocava de prop algun membre de l'Opus, em va dir que seria millor que plegués, ja que no combregava amb les seves idees. Vaig quedar sorprès, perquè jo portava el seu despatx... I em va afegir, parafrasejant Jesús: «Si el teu braç t'escandalitza, talla-te'l i llença'l lluny, que val més amb un sol braç entrar al cel, que no entrar amb tots dos a l'infern!». Llavors tenia prop de quaranta anys i em vaig ajuntar amb Josep Álvarez (que continua essent el meu soci), amb qui vaig començar l'any 1975 amb un despatx senzill, que ha anat creixent, aprofitant l'anterior època dinàmica de l'economia.

Hi ha gent que diu que la vida empresarial dels darrers quaranta anys passa per la seva memòria.

He vist créixer empreses, però també n'he vist caure. És un procés molt sensible. Al clos de l'empresa hi ha coses que es coneixen i d'altres que no. Dedicats al tema fiscal, podríem explicar moltes anècdotes, de com anava llavors i com va ara. Antigament les coneixences servien de molt; ara tot ha canviat, i l'Agència Tributària actua amb molta professionalitat. De diner negre (com em pregunta) crec que en circula poc, i els controls són determinants.

Quan escriu, alerta que les comarques gironines estan perdent múscul econòmic.

Sí. La caiguda de totes les entitats creditícies gironines: Banc de Girona, Banc dels Pirineus, Caixa Rural, Caixa de Girona... ha causat grans impactes en l'economia real. La mateixa Cambra de Comerç, que havia tingut un pes específic important, ha perdut múscul. Ara hi ha un president acabat de nomenar que tindrà feina per redreçar-ho. Cal recuperar protagonisme gironí, sense refiar-se gaire de Barcelona, la veritat. La capital ens ajudarà en poques coses. Cal fer debats oberts i posar el dit a la nafra, pressionant els poders públics, que sempre fan l'orni.

Girona té un cronista oficial, però vostè, en la seva crònica setmanal a *El Punt Avui*, n'exerceix.

Encara no he entès què vol dir ser «cronista oficial». El senyor Mirambell, que és un prodigi de senectut, em mereix molt de respecte, i a més no cobra! El cronista ha de referir-se al que està passant, i no pas a èpoques anteriors. Cronista de debò ho va ser en Narcís-Jordi Aragó: aquí tenim els seus articles, investigacions i llibres!

Va néixer a la rambla de la Llibertat, número 33. Se sent enamorat de Girona i se l'ha considerat sempre un creador d'opinió que ha deixat una empremta a la ciutat. Ens rep a casa seva, al Barri Vell, a la seva segona biblioteca, un altell on al llarg dels anys ha acumulat en perfecte estat més de quinze mil llibres, només de teatre. Hi ha elements d'escenografia d'obres en què ha actuat o que ha dirigit. Hi destaca la foto d'una jove Anna Donato, la seva dona des de fa cinquanta-sis anys i amb qui té quatre fills: Anna Carina, Angèlica, Maria Clara i Joan Ernest.

Vostè és gironí de pedra picada.

Sí, però el meu pare i els meus avis eren de Verges. En aquella època de gana, els caps de setmana anàvem a casa dels avis, on hi havia patates, mongetes, pollastres... Sempre m'he sentit de Girona, però tinc les meves arrels a Verges.

Com el defineixo: com a empresari i dinamitzador cultural?

El meu pare era un obrer. La mare patia per mi, per com m'ho faria per guanyar-me la vida, i em va encarrilar als estudis de comerç. Després vaig cursar el peritatge mercantil i el professorat, unes branques dels estudis d'economia. Vaig tenir relació amb Joan Paredes Hernández (no en Nitú, sinó el seu cosí, que es deien igual), i em vaig incorporar al seu despatx. A partir d'aquí vaig conèixer bé els temes comptables, fiscals, mercantils... que és amb el que

>> Ribas, a la dreta, amb Lluís G. Taberner, a l'edició oral de *Presència*, a la Casa de Cultura de Girona. Al fons, Narcís-Jordi Aragó.

(Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI.)

Nadal va transformar Girona. No va tenir por i va tirar pel dret, cosa ara impossible.

I com veu la ciutat que estima?

No descobreixo res si dic que l'època de Joaquim Nadal va suposar una transformació total de Girona. Molt més del que sembla! En Nadal tirava pel dret, cosa que ara seria impossible. En una ocasió li vaig preguntar: «Joaquim, no t'agradaria tornar a ser alcalde?». I em va contestar, de cop: «No: perquè l'endemà em fotrien a la presó!». Girona s'està quedant petita, s'està tornant provinciana, està faltada d'idees i projectes. Si un dona un tomb per Tarragona o Lleida, ho entén d'immediat. L'alcaldeessa actual és una bona persona, al meu entendre, però ella mateixa ha dit que mai s'hauria pensat ser alcaldessa. És atenta, però quan hi ha un problema, el desvia als funcionaris, que s'emparen només en la norma escrita. Així tot va lent. Falta imaginació i empena. I diners, és clar.

Com es va implicar en els mitjans de comunicació, amb la feina que tenia?

A La Salle (com he referit) fèiem teatre. Hi havia els germans Josep Maria i Àlvar Capella, que també participaven en el programa de ràdio *Resurrexit*, i els faltava una veu. Vaig entrar-hi, i aviat hi vaig fer de tot. De locutor, cobrint hores de migdia o de nit. I els caps de setmana, tota la jornada. També escrivia cròniques, articles, feia programes... Allà vaig conèixer la meva dona, que era locutora.

La gent no s'imagina la força de la ràdio llavors.

Era l'única ràdio que era possible escoltar i que parlés de Girona. Hi havia gent molt entranyable: en Miquel Gil Bonanica, amb *Gerona al dia*; l'Ernest Mascort, cronista d'esports... *Resurrexit* s'escoltava els dissabtes, perquè hi havia molta gent devota i el programa era molt ben fet, dirigit per l'Aragó. No vaig deixar, però, de dedicar-me a la feina i al teatre. Fins que, ja de casat, vaig deixar la ràdio, no sense recança. Va ser un temps de molta intensitat, perquè «tot estava per fer».

Va deixar la ràdio, però va començar a escriure.

Amb l'Aragó vaig escriure a *Vida Catòlica*. El doctor Calçada, que era canonge i

>> Joan Ribas i Anna Donato escoltant el seu bon amic, el capellà i professor Modest Prats.

(Font: ARXIU FAMÍLIA RIBAS DONATO)

exercia la censura eclesiàstica, un dia es va negar a publicar-hi un article sobre els arbres de la Devesa. Era una prohibició sense sentit. Llavors la majoria dels redactors (amb l'Aragó al davant) vam plegar. El setmanari *Presència* ja existia; l'editava el senyor Manel Bonmatí, corredor de comerç, i el dirigia Carme Alcalde. Acumulava multes de l'Estat, molt importants, i el senyor Bonmatí volia abandonar. En Francesc Ferrer va reunir els antics redactors de *Vida Catòlica* i vam anar a veure el bisbe, que sortia llavors de la processó del Corpus. Pel bisbe, Carme Alcalde era comunista, i ens va dir que si ens comprometíem a agafar la revista, ell s'encarregaria de pagar les multes. Llavors, Pere Madrenys, que encara era capellà i secretari del bisbe, li va preguntar com justificarien aquell pagament, i ell, amb sornegueria, va contestar: «Com un donatiu a la Creu Roja polaca».

Com era el doctor Jubany?

Tenia fusta de polític. Per això va arribar a cardenal. Costava veure-hi un home de fe, de bonat, però sabia exercir el poder que tenia, tant amb el clero, com amb les autoritats o el poble.

Presència va fer història.

La història de *Presència* és, per damunt de tot, la història de Narcís-Jordi Aragó. Apassionat i entregat, però sense cobrar, feia la revista. Quan un número entrava en premsa, ja estava preparant el de la setmana següent. L'impressor Jaume Curbet també hi tenia la seva part de mèrit i de sofriment. Hi havia, a més, un consell editorial molt ampli i variat, en què es debatia cada setmana el contingut de la revista; aportava idees i exigències, en aquell temps difícil de

la dictadura. S'havia de dir tot, però vigilant els que no volien que es digués res...! La censura era absurda i brutal.

Molta gent no sap que la culpa que en Joan Bosch entrés a *El Punt* va ser seva.

Tenia una bona amistat amb en Joan i *El Punt* passava per un moment econòmicament molt difícil. Jo no intervenia en res, però en una assemblea de la Cooperativa Papyrus, de la qual era soci, se'm va proposar que «ho arreglés». No sabia com fer-ho, la veritat. Parlant amb en Joan Bosch, li vaig insinuar que podia fer-se'n càrrec. No em va contestar, però al cap d'una setmana va tornar i em va dir: «Endavant!». Estic convençut que si no hagués estat per ell, que hi va posar diners però també organització i exigència, *El Punt* hauria deixat d'existir. Bosch es va reunir amb David Marca, que era president del consell d'administració, i van trobar la fórmula. *El Punt* es va salvar i va créixer, i Joan Bosch el va portar més de trenta anys. Un mèrit que hauria de tenir un reconeixement.

Les seves cròniques a *El Punt* Avui marquen tendència.

Si vius i t'estimes la ciutat, i a més t'agrada escriure, es gaurebé un deure. Les faig perquè penso que apporto punts de vista diferents, però de vegades també sento el que se'n diu «la soledat del corredor de fons».

Anem al teatre. D'on ve el verí?

De quan l'Agrupació Dramàtica de Barcelona va començar a publicar el 1963 llibres de teatre de grans autors mundials en català: Tennessee Williams, Ionescu, Lewis, Artur Miller, Boris Gudonow i tants d'altres... Aquells llibrets

>> Joan Ribas, entre Salvador Donato i Clara Ribas, al quinzenès aniversari de Proscenium.
Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. DIARI DE GIRONA (JORDI RIBOT).

ens donaven una visió nova a nosaltres, neòfits, del que era el teatre.

Quan va començar a fer teatre?

A La Salle hi havia un quadre d'actors força seriós i m'hi vaig incorporar. Però en aquell temps només es feia teatre amb «homes sols» en els centres cristians, que era una insensatesa, i m'ho vaig saltar i vam començar a fer sortir-hi noies. Llavors el germà director em va dir que allò era impossible, que allò era «casa seva» i que ell hi manava. Quedava clar, i per això vaig marxar. Durant un temps, la Maria Cubarsí (una excel·lent persona) ens va aixoplugar a la «secció femenina» del carrer de la Força. Em donava la clau i hi assajàvem als vespres. Va ser un bon cop de mà, fins que ens vam espavilar pel nostre compte.

A la Girona dels seixanta, hi havia passió pel teatre?

Crec que obria mentalitats. A l'edifici de la CNS (sindicat únic) ens deixaven la sala d'actes per fer teatre fòrum. S'omplia d'espectadors, en dies laborables i a les deu del vespre. Es feia una lectura dramàtica d'una obra i, tot seguit, s'obria un col·loqui per debatre'n els punts importants. Se'n feien càrrec l'Aragó, en Rimbau, mossèn Bachs, metges, economistes... i d'altres. Una nit vam llegir *Juli Cèsar*, l'obra de Shakespeare, i una noia del públic va preguntar en el col·loqui: «És lícit matar el tirà?». Ja hi vam ser, en plena època d'en Franco...!

Com neix Proscenium?

Ens vam ajuntar una bona colla a qui ens agradava el teatre. Els meus dos grans amics i col·laboradors essencials eren en Xicu i en Joaquim Masó, aquest últim desgraciadament desaparegut. A l'estiu presentàvem espectacles a l'aire lliure, al passeig Arqueològic, a la plaça dels Jurats, on vam muntar *La visita de la vella dama*, *Becket o l'honor de Déu*, *Lorenzaccio* i moltes d'altres, i les portàvem a localitats com Besalú, Ripoll, Palamós... També a l'hivern ens dedicàvem al teatre infantil, dins el cicle de Cavall Fort, que s'estrenava al Teatre Romea, i després anàvem de bolos per tot Catalunya. Seguïem la petja de l'home més important en teatre que han tingut aquestes comarques: en Toni Montal, de La Cate, de Figueres. Va ser el nostre model. Ell havia viscut als Estats Units i havia conegut autors i obres que no havien arribat encara aquí! Tenia un concepte nou de l'escena!

Es pot dir que El Talleret o Temporada Alta són hereus de Proscenium?

No va pas per aquí, encara que sempre hi ha hagut bona relació. En Xicu i el seu germà volien dedicar-se molt més intensament al teatre, i van muntar amb en Domènec i en Sunyer El Talleret, que més tard va ser Bitò. Ells han estat els autèntics artífexs i fundadors de Temporada Alta.

I es va crear la Sala La Planeta.

No teníem un local propi; anàvem pel món «d'Herodes a Pilat». Però un dia en

Si en Joan Bosch no m'hagués dit que sí, El Punt no existiria. Va posar-hi ordre i diners.

Jordi Vidal, de Progrup, em va dir que es venia el local on hi havia les cotxes de la Sarfa. Ens vam entendre, i ho vam comprar mitjançant una societat. Llavors vaig anar a veure l'alcalde Nadal, i em va preguntar: «Què en vols fer, d'allò?». «Un teatre», li vaig dir. «Un teatre? Estàs boig.» «Sí, un teatre, i tu m'has d'ajudar, no posant-hi pegues!» Al començament hi assajàvem, però més endavant en Pere Puig va agafar-ne les regnes, es van fer obres d'adaptació imprescindibles, i des de llavors funciona com a sala d'espectacles, sense parar. El mèrit, però, és seu, que porta dècades entregat a la programació i a posar dempeus espectacles aliens i de producció pròpia. A La Planeta hem comptat que s'hi fan anualment cent vint actuacions de moltes menes.

Com està el teatre a Girona?

Temporada Alta és un fet molt important, que ha anat guanyant amb el temps. Avui té un pes específic considerable. És lamentable, però, que el gran centre teatral que havia de ser El Canal, de Salt, funcioni tan poc. I també que no s'hagin establert companyies semiprofessionals que s'atreixin amb muntatges importants.

Toca parlar d'Els pastorets de Girona.

Bé. És un fenomen entranyable! Aquest any els tornarem a fer per trenta-novena vegada al Teatre Municipal, que ara té molt bones prestacions. Ens hi col·laboren cent cinquanta persones a sobre l'escenari, i cinquanta més com a tècnics i ajudants interns. Tenim un patrimoni important en equips tècnics, vestuari i escenografia. Per Nadal cada any fem set representacions gairebé seguides (fins abans de Reis) i amb el teatre ple. Constantment anem innovant. Hi han intervingut moltes persones al llarg de molt temps. Em trobo amb senyores que em diuen: «Ribas, no et recordes de mi? Jo feia d'angelet petit!». És clar, han passat més de trenta anys des de llavors...! Més enllà del teatre, s'ha creat una amistat entre tots i totes, que és el que més importa!

Van costar els relleus generacionals de les «primeres figures»?

Mai ens ha costat de trobar protagonistes. Amb el temps han de canviar, perquè és llei de vida. Pels nostres *pastorets de Girona* hi han passat moltes persones que han pujat per primera vegada a un escenari i que posteriorment han tingut o tenen una carrera brillant: Gemma Coma (com a àngel Gabriel) ara és una primera diva de l'òpera; Cristina Arenas forma part d'una companyia de teatre a Barcelona (que, per cert, aviat estrenarà una obra a La Planeta); Xavi Mendoza (que era un diable espectacular) triomfa a Itàlia; Laura Ruhí (una pastora còmica) fa anys que és a Anglaterra, fent teatre i cant i ensenyant-ne. Dolors Juanhuix, Cristina Cervià, Joan Canals, Joan Cervià, Josep Maria Casas i Salvador Donato (que era una persona fora de sèrie i un col·laborador excepcional) són records amargs perquè, havent començat amb nosaltres, desgraciadament ja ens han deixat... I tants d'altres! Han passat trenta-nou anys!

Joan Ribas va ser fundador de la Llibreria 22.

En plena transició política ens vam aplegar vint-i-cinc persones per obrir una llibreria que fos lliure i acollís debats de tota mena. Ara ha complert quaranta anys. Però tothom sap que el mèrit se l'emporta en Guillem Terribas. Ell n'ha estat i n'és l'ànima i el geni, tot aquest temps.

Com veu el país?

Bona pregunta. El veig complicat. Ara hi ha divisions molt profundes, que no ajuden gens. Falta pragmatisme i sentit comú. Les dretes es posen aviat d'acord perquè només pensen anar bé ells i que no els molestin gaire. Les esquerres, en canvi, solen ser massa filosòfiques i mai es posen d'acord. Sempre n'hi haurà un que serà més o menys esquerrà que un altre. I ja la ballem! El tema s'ha complicat amb el desig legítim de l'independentisme. Una aspiració molt lloable, però que potser no ha rumiat prou les forces que tenim al davant, i que ens hi posaran molts entrebancs! Si no hi ha fets tangibles aviat, pot esdevenir un desencant...

Vostè es d'esquerres?

Sempre he votat un partit d'esquerres. I mentre Junqueras sigui a la presó, el meu vot el tinc molt clar. El fet de man-

tenir una determinada posició social no vol dir res. Sí que em sap greu no haver fet més per ajudar tanta gent, tot i que hem procurat contribuir en moltes causes. Però l'evangeli diu: «Que la teva mà dreta no sàpiga què fa l'esquerra».

L'ADAG l'ha premiat pel seu activisme. Se sent reconegut per la ciutat?

Em sento bé i agraït a Girona, que m'ha donat molt i m'ha possibilitat una vida plena. En alguns moments et pots sentir «el centre del món» a la ciutat. Però els anys passen i s'han de dipositar esperances en els nous valors. Els toca a ells, ara!

D'esquerres i de missa.

He tingut formació religiosa, però sempre amb molts dubtes. Quan es va crear *El Punt*, en un primer moment no van comptar amb mi perquè «era de missa». Però ara aquest principi s'ha relativitzat molt. Tothom té les seves idees. El greganisme ja no es porta, per sort! I les generacions futures ho tenen cru per entendre les veritats revelades, si no se'ls ensenyen! Tot haurà de canviar molt en el futur.

Continua essent creient?

És una pregunta molt íntima! A Girona ens hem quedat sense pastors. Qui predica, ara? Qui ens guia en l'aplicació dels ensenyaments religiosos, en les circumstàncies actuals? Queden els grups tancats, com l'Opus Dei, excloents i que encara dificulten més sentir-te formant part d'una postura comuna. Per desgràcia, capellans que eren d'una fornada clarivident, com Modest Prats, Lluís Busquets, Damià Estela, els mossens dels «cursets», ja no hi són. Ells predicaven, ells exposaven. Anaven al gra. Però ja no hi són.

>> Ribas en un assaig d'*Els pastorets de Girona de 1987*.

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT (MANEL LLADÓ).

Ha parlat de l'Opus.

Per als que recordem els anys seixanta del segle passat, mossèn Andreu Bachs era el capellà més progressista i dinàmic de Girona. Però va anar a visitar monsenyor Escrivá de Balaguer i va tornar canviat. Es va dedicar a reclutar persones per a l'Opus Dei, i amb això va provocar un cisma, a escala local, perquè una part dels catòlics s'hi van posar pel mateix motiu que tenien els antics reis: el temor de Déu i la vida eterna... D'altres no vam veure clara aquesta entrega total a una organització tan complexa; així que el que havia estat un clima de concòrdia es va disgregar.

Amb el pas del temps tot ha anat canviant. Llavors l'Opus Dei tenia una influència política forta en tots els àmbits. Ara és distint: s'ha consolidat molt en ensenyament, on s'ha acreditat amb una xarxa d'estudis de primer nivell. Mantenen els seus principis (separació de nois i de noies) però s'han obert a professorat que no necessàriament ha de ser de l'Obra.

Tot i així, les persones que hi ingres- sen com a numeraris segueixen normes molt estrictes, limiten voluntàriament la seva llibertat individual. És la seva opció.